

STORTINGET

Innst. 68 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:13 S (2018–2019)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Audun Lysbakken om å nedsette en ny norsk for- svarskommisjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en forsvarskommisjon for å invitere til bred offentlig debatt om endringer i det sikkerhetspolitiske bildet, Norges rolle og forsvarspolitiske endringer som konsekvens av dette.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Zaineb Al-Samarai, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til representantforslaget fra stortingsre-

presentant Audun Lysbakken om å nedsette en ny forsvarskommisjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at den globale og regionale forsvars- og sikkerhetspolitiske utviklingen har vært grundig behandlet i Norge de seneste årene gjennom ulike utredninger, meldinger og politiske prosesser. Flertallet viser til at sentrale utviklingstrekk ved den forsvars- og sikkerhetspolitiske situasjonen flere ganger har vært belyst og drøftet som del av disse prosessene. Herunder har tematikken vært grundig belyst tverrpolitisk, i pressen og det offentlige ordskiftet. Flertallet viser til at utredninger, meldinger og politiske prosesser blant annet har belyst den globale og regionale sikkerhetspolitiske utviklingen, utviklingen i Norges nærområder, landets militære evne, videreutviklingen av Forsvaret, totalforsvaret og det sivilmilitære samarbeidet samt samarbeidet med allierte og videreutviklingen av dette.

Det er flertallets vurdering at en åpen debatt der landets innbyggere, presse og politiske partier aktivt har deltatt, har gitt en bred erkjennelse av den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen globalt og regionalt. Det er også flertallets vurdering at implikasjonene for Norge har vært grundig belyst. Det er flertallets oppfatning at den offentlige debatten har bidratt til økt bevissthet om viktigheten av Forsvaret samt bred konsensus om de lange linjene i landets forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Flertallet viser til at viktige utredninger og politiske prosesser som belyser den forsvars- og sikkerhetspolitiske utviklingen, er gjennomført i perioden 2014–2018. Flertallet viser til at nevnte utredninger og politiske prosesser inkluderer Ekspertgruppen for forsva-

ret av Norge (2015), Forsvarssjefens fagmilitære råd (2015), Prop. 151 S (2015–2016), Prop. 2 S (2017–2018), Meld. St. 10 (2016–2017) samt Meld. St. 36 (2016–2017). Flertallet viser til at disse har gitt norske beslutningstakere et godt grunnlag for å forstå og håndtere utviklingen globalt og i Norges nærområder. Flertallet merker seg at flere av aspektene som spesifikt nevnes av forslagsstiller, er behandlet i Meld. St. 36 (2016–2017). Flertallet viser til at landets fremste forsvars- og sikkerhetspolitiske fagmiljøer har vært tungt involvert i de ulike utredningene og prosessene, og at disse dermed er meget godt faglig forankret.

Flertallet viser til at oppnevningen av forrige forsvarskommisjon i 1990 var foranlediget av enestående endringer i den globale sikkerhetspolitiske situasjonen, herunder Berlinmurens fall, Warszawapaktens sammenbrudd og Sovjetunionens oppløsning. Gitt den korte tidshorizonten etter de seneste årenes utredninger og politiske prosesser er det flertallets oppfatning at en ny forsvarskommisjon per nå ikke vil frembringe vesentlig kunnskap som ikke allerede fremkommer i nevnte utredninger og politiske prosesser.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at Norge er avhengig av NATO for å ivareta et troverdig og robust forsvar av landet.

Dette medlem vil peke på at bevilgningene til Forsvaret ikke ligger på et nivå som harmonerer med Norges forpliktelser som NATO-land, og spesielt gjelder dette for landforsvaret.

Dette medlem vil peke på at det er flere faktorer som gjør at Norge må ha et ekstra bevisst forhold til nasjonal sikkerhet og beredskap. Norge er et langstrakt land med enorme havområder, en liten befolkning og en stormakt som nabo. Norge har en av verdens lengste kystlinjer, som også har svært verdifulle naturressurser. I tillegg har den norske kysten en meget sentral militærstrategisk plassering. Dette medlem viser til at ressursrike og geopolitisk viktige områder tradisjonelt er mer utsatt for konflikter.

Dette medlem vil peke på at man er avhengig av å ha folk over hele Norge som har evne og vilje til å beskytte landet og trygge lokalsamfunnet sitt, uansett om man står overfor omfattende terrorangrep, press mot norsk grense, infrastruktur eller sentrale nasjonale institusjoner, eller i verste fall invasjon. Gjennom verneplikten har Norge tradisjonelt sikret en bred rekruttering til Forsvaret. Avtjening av militær tjeneste innebærer en bevisst ansvarliggjøring av store deler av befolkningen. Dette medlem viser til at langt færre avtjener verneplikt i dag enn tidligere, og det har foreløpig ikke oppstått en situasjon der samfunnet har fått testet hvilke konsekvenser dette kan ha for beredskapen.

Dette medlem mener at kommisjonen må vurdere disse og andre aspekter ved den militære beredskapen i Norge.

Dette medlem vil understreke at Norge må ha et forsvar som gjør landet i stand til å takle et bredt spekter av trusler. Nasjonen må være forberedt på å kunne takle militære kriser av et visst omfang uten å være avhengig av assistanse fra NATO. Dette medlem viser til at flertallet av de politiske partiene har vedtatt at Norge skal møte sine forpliktelser overfor NATO når det gjelder bevilgninger til Forsvaret, men det er ikke lagt noen plan for hvordan dette skal gjøres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at forsvarskommisjoner tidligere har vært satt ned når norske politikere har hatt behov for en reorientering av sikkerhetspolitikken etter store omveltninger i verden. Det har vært nedsatt fem slike forsvarskommisjoner i Norge. Den første i 1908 for å vurdere forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål som meldte seg idet landet skulle føre en egen utenrikspolitikk. De neste to ble nedsatt i 1920, etter 1. verdenskrig, og i 1946 etter slutten på 2. verdenskrig. Derne ble det henholdsvis etter Vietnamkrigen og Watergateskandalene, og i 1990 etter Warszawapaktens sammenbrudd, murens fall og Sovjetunionens oppløsning, nedsatt forsvarskommisjoner. Videre har det ved to anledninger, i 1999 og i 2006, blitt utnevnt forsvarspolitiske utvalg. Disse fikk i oppgave å sørge for en bred og åpen dialog om forsvars- og sikkerhetspolitiske utfordringer og gi innspill til arbeid med kommende langtidsplaner.

Dette medlem mener verden igjen er inne i en tid med store endringer og stor usikkerhet rundt hva som vil bli framtidens politiske og økonomiske system. Historiske endringer gir behov for å tenke nytt. Særlig fem utviklingstrekk gjør det nødvendig med en ny forsvarskommisjon:

- Multilateralt samarbeid er under press globalt, til fordel for alenegang fra stormaktene. Dette skaper nye utfordringer for småstater som Norge.
- Det er voksende usikkerhet rundt NATOs framtid. Alliansens framtidige relevans er uvisst, og tilliten til amerikansk vilje til å garantere europeiske lands sikkerhet er svekket.
- Verden går fra å være dominert av én supermakt til å ha flere stormakter som kjemper om makt. Norge må både forholde seg til et mer autoritært og nasjonalistisk Russland og til Kinas ambisjoner om global innflytelse.
- Den politiske avstanden mellom Norge og USA øker i ulike spørsmål som spenner seg fra handelspolitikk til klimaspørsmål og bistand.
- Klimaendringene kan både skape global ustabilitet og endringer i nordområdene som norsk sikkerhetspolitikk ikke er forberedt på.

Dette medlem mener at disse utviklingstrekkene samlet gir grunn til å stoppe opp og invitere til bred debatt om Norges posisjon i det internasjonale samfunnet, slik vi har gjort tidligere når det sikkerhetspolitiske bildet har vært i endring eller verdensbegivenhetene har fordret nytenking. Det er også grunn til å diskutere Norges allianser og internasjonale samarbeidspartnere og løfte debatten om et tettere nordisk forsvarssamarbeid.

På dette grunnlag fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en forsvarskommisjon for å invitere til bred offentlig debatt om endringer i det sikkerhetspolitiske bildet, Norges rolle og forsvarspolitiske endringer som konsekvens av dette.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen nedsette en forsvarskommisjon for å invitere til bred offentlig debatt om endringer i det sikkerhetspolitiske bildet, Norges rolle og forsvarspolitiske endringer som konsekvens av dette.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende:

vedtak:

Dokument 8:13 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Audun Lysbakken om å nedsette en ny norsk forsvarskommisjon – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 21. november 2018

Anniken Huitfeldt

leder

Hårek Elvenes

ordfører

Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2018/1918-2/FD IV 2/MRE

05.11.2018

Uttalelse til Dokument 8: 13 S (2018-2019)

Jeg viser til brev av 17. oktober 2018 fra leder av Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé med anmodning om uttalelse til Dokument 8:13 S (2018-2019). Dette inneholder forslag fra representant Audun Lysbakken om at Stortinget ber regjeringen nedsette en forsvarskommisjon for å invitere til bred offentlig debatt om endringer i det sikkerhetspolitiske bildet, Norges rolle og forsvarspolitiske endringer som en konsekvens av dette.

Gjeldende langtidsplan ble vedtatt i Stortinget i 2016. Bakteppet for regjeringens forslag i langtidsplanen var den sikkerhetspolitiske utviklingen, blant annet med Russlands annektering av Krim-halvøya og et behov for at europeiske nasjoner tar et større ansvar for egen sikkerhet. Samtidig hadde Forsvaret mangler i evnen til å løse de mest krevende oppgavene. Regjeringen tok denne situasjonen på alvor og la frem en langtidsplan med en målsetting om å øke forsvarsevnen. Det første steget var å arbeide for å ta igjen etterslepet på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk. Dette er viktig for å få det Forsvaret vi har til å fungere. Deretter ble det lagt opp til en gradvis høyere operativ aktivitet med økt tilstedeværelse i nord. Så gjennomføres store investeringer i strategisk viktige kapasiteter, blant annet nye ubåter, maritime patruljefly, nye fartøyer til kystvakten, luftvern og artilleri. På bakgrunn av fagmilitære vurderinger øker regjeringen den landmilitære tilstedeværelsen og innsatsevnen i Finnmark og styrker Heimevernet.

Vi er nå to år inn i gjennomføringen av gjeldende langtidsplan. Selv om langtidsplanen har et langsiktig perspektiv, er det nødvendig med en kontinuerlig utvikling av forsvarssektoren for at den skal være best mulig rustet for å løse sine oppdrag. Det er nødvendig å vurdere hvordan endringer i rammefaktorene som utviklingen i trusselbildet og andre internasjonale utviklingstrekk, teknologiske drivere og økonomiske forutsetninger, henger sammen med forsvarspolitiske ambisjoner og muligheter for videre utvikling. Regjeringen har derfor startet arbeidet med en ny langtidsplan for forsvarssektoren, og har som mål at den skal legges

frem for Stortinget våren 2020. Før regjeringen fastsetter føringene for arbeidet med ny langtidsplan, gjennomføres et grunnlagsarbeid.

FFI har fått i oppdrag å gi et forskningsbasert innspill til dette grunnlagsarbeidet. Når regjeringen har lagt føringer for arbeidet med ny langtidsplan, vil forsvarssjefen få i oppdrag å gi fagmilitære råd i en helhetlig sammenheng på områder regjeringen vil videreutvikle. Regjeringen har vært opptatt av en bred offentlig debatt om utviklingen av forsvarssektoren. Det vil vi videreføre også i denne prosessen. I tråd med tidligere år vil regjeringen legge til rette for en god og åpen prosess, der resultatene fra FFIs grunnlagsarbeid og fagmilitære råd fra forsvarssjefen, gjøres offentlig tilgjengelig. Når regjeringen har lagt frem forslag til ny langtidsplan for Stortinget, vil det samlet sett foreligge et godt grunnlag for en bred offentlig debatt om den videre utviklingen av forsvarssektoren.

Jeg er ikke enig i representant Lysbakkens beskrivelse av NATO og USA. NATO går ikke en usikker fremtid i møte. Tvert imot, samholdet er sterkt og alliansens relevans som garantist for europeisk sikkerhet er betydelig. NATO har utviklet seg i takt med den sikkerhetspolitiske situasjonen, samtidig som forpliktelsen til kollektivt forsvar av medlemsstatene står fast. NATOs fokus på denne kjerneoppgaven har økt de siste årene. Senest på toppmøtet i sommer var det enighet om flere konkrete tiltak som gir økt evne til forsvar av medlemstatene og institusjonelle endringer for å tilpasse NATOs organisasjon i en ny tid. USA står fast på sine forpliktelser i NATO og realiteten er at de har økt sitt militære engasjement i Europa. I den pågående øvelsen Trident Juncture viser USA og resten av NATO vilje og evne til militær innsats i Norge dersom det skulle oppstå et slikt behov.

Tiden er ikke inne for å stoppe opp i arbeidet med den videre utviklingen av forsvarssektoren slik representanten Lysbakken tar til orde for, tvert imot. Langtidsplanen for perioden 2017-2020 utgjør en betydelig satsing på Forsvaret og endringene rundt oss gjør det nødvendig å fortsette arbeidet med å styrke forsvarsevnen. Ved å utarbeide en ny langtidsplan legger regjeringen til rette for at forsvarssektoren videreutvikles, blant annet i lys av en oppdatert vurdering av internasjonale utviklingstrekk. Sammen med den brede offentlige debatten som følger av et slikt arbeid, mener jeg dette ivaretar de punktene representanten Lysbakken viser til og jeg ser dermed ikke behovet for at det nedsettes en forsvarskommisjon, i tillegg til det omfattende arbeidet en ny langtidsplan innebærer.

Med hilsen

Frank Bakke-Jensen

